

злочинам у сфері водокористування» досліджувались особливості діяльності підрозділів по протидії злочинам у сфері економіки) [5; 6].

До того ж відмітимо, що певною мірою питання використання сил оперативно-розшукової діяльності розглянуто на рівні наукових підручників, методично-практичних посібників, лекцій та наукових статей. До речі, відмітимо, що на сьогодні саме на рівні лекцій з теорії ОРД та окремих наукових статей досліджувана нами проблематика стала безпосереднім предметом дослідження окремих фахівців у сфері ОРД.

Отже, підсумовуючи наведене, слід резюмувати, що сьогодні проблематика використання сил ОРД підрозділів Національної поліції в науковій площині досліджена здебільшого фрагментарно.

Список бібліографічних посилань: 1. Майоров А. В. Понятие и структура системы противодействия преступности // CYBERLENINKA : сайт. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/ponyatie-i-struktura-sistemy-protivodeystviya-prestupnosti> (дата звернення: 17.10.2018). 2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.10.2018). 3. Богатырев А. Г. История становления и развития понятия оперативного внедрения в деятельности российской полиции (милиции) // CYBERLENINKA : сайт. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-stanovleniya-i-razvitiya-ponyatiya-operativnogo-vnedreniya-v-deyatelnosti-rossiyskoy-politsii-militsii> (дата звернення: 17.10.2018). 4. Вейнгарт А. Уголовная тактика. Руководство к расследованию преступлений / пер. с нем. ; под ред. В. И. Лебедева. СПб. : Вестн. полиции, 1912. 293 с. 5. Оперативно-розшукова протидія діяльності організованих груп, які готують вчинення крадіжок із квартир : монографія / О. О. Ганжа, О. О. Деревягін, М. В. Стащак та ін. Харків : Діса плюс, 2016. 170 с. 6. Голиш О. І. Теорія і практика оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері водокористування : монографія / за заг. наук. ред. В. В. Шендрика. Харків : Панов, 2016. 172 с.

Одержано 19.10.2018

УДК 341.6+343.131

Альона Вікторівна ДРОЗД,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КРАЇН СНД

Одним із напрямів удосконалення кримінального процесуального законодавства України є урахування позитивного досвіду правової регламентації відповідного питання в зарубіжних країнах. Адже саме завдяки порівняльно-правовому аналізу можна виділити найкращі та прогресивні здобутки зарубіжної кримінальної процесуальної науки, імплементація яких може позитивно вплинути на подальше удосконалення кримінального процесу України. Порівняльно-правовий аналіз надає можливість ґрунтовно дослідити кримінальне процесуальне законодавство зарубіжних країн і виділити найкращі та найпрогресивніші шляхи розвитку для вітчизняної системи кримінальної юстиції [1, с. 54]. Відтак, в сучасних умовах концептуального реформування національного законодавства постає необхідність в дослідженні зарубіжного досвіду правового регулювання недоторканості права власності в кримінальному процесі, у тому числі в країнах-членів Співдружності Незалежних Держав (далі – СНД).

Аналіз законодавства країн СНД стосовно правового регулювання недоторканості права власності дозволяє дійти висновку, що у КПК більшості з них відповідні положення сформульовані приблизно однаково. Це має цілком логічне пояснення, адже за радянських часів абсолютно всі республіки мали однакове законодавство, що ґрунтувалося на однакових засадах. Однак, починаючи з 1991 року, кожна із пострадянських країн обрала власний шлях побудови системи кримінальної юстиції. Однією з перших на пострадянському

просторі країн, яка здійснила спробу реформування кримінального процесу, прийнявши 1 липня 1998 року Кримінально-процесуальний кодекс, стала Республіка Вірменія [1, с. 71–72]. Аналогом статті 16 чинного КПК України, якою регламентована засада недоторканності права власності, у КПК Республіки Вірменія є стаття 13 «Недоторканність майна». У цій статті зазначено, що арешт на банківські вклади та інше майно осіб може бути накладено в ході кримінального судочинства за постановою органу дізнання, слідчого, прокурора, суду. Майно, що вилучається при провадженні процесуальних дій, має бути вказано і докладно описано в протоколі відповідної процесуальної дії, другий примірник якого надається власнику майна. Призначення грошових стягнень, а також примусове відчуження майна може здійснюватися в ході судочинства тільки за рішенням суду.

Майже аналогічно сформульовано відповідні положення у Модельному КПК для держав-учасниць СНД, відповідно до ст. 18 якого накладення арешту на вклади осіб в банках та інше майно може проводитися в ході кримінального судочинства лише за рішенням суду, крім виняткових випадків, передбачених КПК. Майно, що вилучається при провадженні процесуальних дій, має бути вказано і докладно описано в протоколі відповідного процесуального дії, а власнику майна повинна бути видана розписка в отриманні майна. Накладення штрафів, а також примусове відчуження майна у власника може проводитися в ході кримінального судочинства лише за рішенням суду. Наведене свідчить про те, що саме Модельний КПК для держав-учасниць СНД було взято за основу законодавцем Республіки Вірменія, принаймні стосовно правової регламентації досліджуваної засади.

Подібним чином регламентовано недоторканність власності й у КПК Республіки Молдова, відповідно до ст. 13 якого фізична або юридична особа не може бути безпідставно позбавлена права власності; ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як з мотивів суспільної необхідності та відповідно до передбачених КПК положень та загальних принципів міжнародного права. Накладення арешту на майно допускається тільки на підставі судового рішення. Вилучене в ході процесуальної дії майно описується в протоколі відповідної дії, а особі, в якій його було вилучено, видається копія протоколу.

У КПК Азербайджанської Республіки аналізована засада визначена у положеннях ст. 18 «Забезпечення права власності». Відповідно до вимог цієї статті, в ході кримінального переслідування нічье право власності, в тому числі право приватної власності, не може бути обмежене, крім випадків, передбачених КПК. Майно, що вилучається під час проведення процесуальних дій, має бути зазначено в протоколі відповідної процесуальної дії, піддано докладному опису, а його власнику видана квитанція про вилучення майна на відповідальне зберігання. В ході кримінального переслідування застосування грошової санкції, так само як і накладення арешту на майно, здійснюються тільки за постановою суду.

Дещо іншим чином регламентовано недоторканність власності у КПК Киргизької Республіки, відповідно до ч. 1 ст. 14 якого ніхто не може бути позбавлений майна інакше як на умовах, передбачених КПК. При цьому, в ч. 2 ст. 14 КПК Киргизької Республіки зазначається, що вилучення майна, яке належить власнику, можливе за умови, якщо воно є речовим доказом у справі, а також у випадках і порядку, передбачених КПК. Але слід звернути увагу, що у зв'язку з прийняттям нового КПК Киргизької Республіки від 2 лютого 2017 року, який набирає чинності з 1 січня 2019 року, зазнає певних змін і процесуальна регламентація недоторканності власності. У новому КПК Киргизької Республіки 2017 р. цей принцип регламентовано ст. 15, відповідно до ч. 1 якої власність є недоторканною; ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого майна, а згідно ч. 2 вилучення майна всупереч волі власника допускається тільки за рішенням суду. Тож, якщо положення ч. 1 новоприйнятого КПК ідентичні 1. 2 ст. 14 нині діючого КПК Киргизької Республіки, то положення ч. 2 ст. 15 нового КПК Киргизької Республіки 2017 р. є, на наш погляд, більш прогресивними порівняно зі ч. 2 ст. 14 чинного КПК Киргизької Республіки.

У КПК Грузії в рамках регламентації принципу недоторканності особистого життя в кримінальному процесі (ст. 7) лише зазначається, що недоторканність приватної власності або іншого володіння гарантується законом.

Дещо ширше недоторканність власності визначена у КПК Республіки Казахстан, відповідно до ст. 18 якого власність гарантується законом; ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як за рішенням суду; накладення арешту на вклади осіб в банках та інше

майно, а також їх вилучення в ході процесуальних дій можуть проводитись у випадках і порядку, передбачених КПК. Майже аналогічно положення щодо недоторканності власності сформульовані у КПК Республіки Туркменістан, (ст. 17), де єдиною відмінністю від положень КПК Республіки Казахстан (ст. 18) є те, що не «власність», а «недоторканність власності» гарантується законом.

У свою чергу, в законодавстві деяких країн СНД принцип недоторканності права власності окремо не виокремлюється. Зокрема, в КПК Республіки Білорусь (ст. 14), КПК Республіки Таджикистан (ст. 13), КПК Республіки Узбекистан (ст. 18) лише закріплено принцип недоторканності житла та інших законних володінь фізичних і юридичних осіб.

КПК Естонської Республіки взагалі не передбачає ані принципу недоторканності права власності, ані принципу недоторканності житла та іншого володіння особи. Лише в ст. 412 КПК Естонії визначено, що накладення арешту на майно проводиться на підставі судового рішення. При цьому у випадках, що не терплять зволікання, арешт на майно може бути накладено без дозволу суду, але за винятком майна, що є об'єктом легалізації (відмивання) грошей.

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, доходимо до висновку, що більшість КПК країн-учасниць СНД в частині регламентації недоторканності права власності за змістом і формою викладу схожі, й здебільшого відповідають міжнародним документам щодо захисту права власності у кримінальному судочинстві. Разом із тим, виходячи з положень досліджених КПК країн-учасниць СНД, можна зазначити, що нормативне закріплення правової регламентації недоторканності права власності відрізняється, а саме: 1) в одних КПК (Вірменія, Молдова, Азербайджан, Киргизія, Туркменістан, Казахстан) це питання унормовано на рівні принципу недоторканності права власності; 2) в інших (Естонія) взагалі не передбачено окремої регламентації цього принципу; 3) правова регламентація недоторканності права власності унормовано в межах інших принципів, зокрема в КПК Грузії це принцип недоторканності особистого життя, а в КПК Білорусії, Таджикистану та Узбекистану – недоторканність житла чи іншого володіння особи. Стосовно останнього, на нашу думку, не доцільно недоторканність права власності унормовувати в межах інших засад.

Список бібліографічних посилань: 1. Волков К. Д. Забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 245 с.

Одержано 17.10.2018

УДК 343.13(477)

Валентина Георгіївна ДРОЗД,

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник 2 науково-дослідного відділу
науково-дослідної лабораторії проблем правового
та організаційного забезпечення діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного інституту МВС України

ЩОДО МІСЦЯ ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Проаналізувавши КПК України, бачимо, що з положеннями про підслідність тісно пов'язані приписи щодо місця проведення досудового розслідування (ст. 218 КПК України). Такий взаємозв'язок обумовлений тим, що одним із видів підслідності є територіальна (місцева). Така констатація прямо впливає з положень ч. 1 ст. 218 КПК України, де передбачено, що досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення. Особливості визначення місця досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичних представництв, консульських установ, суден України передбачено у ст. 523 КПК України.